

Framtidens bilder Ljusets dimensioner

Svensk holografis "first lady", Mona Forsberg, inbjöds av brittiska ambassaden i Stockholm att besöka den största holografiutställning som någonsin arrangerats. Utställningen ägde rum under tre månader i Bath i England och samlade intresserade från hela världen. På bilden här intill ser vi en av de stora holograferna, Dan Schweitzer från USA, som deltog med sitt "Thendara". Ett vitljus transmissionshologram som belyses bakifrån. Dan Schweitzer startade redan 1978 den första holografiskolan för konstnärlig utveckling i New York tillsammans med skådespelaren och målaren Sam Moree. Mona Forsberg berättar med början på sid. 2 om sina erfarenheter av hur holografen tas emot i dag av mediafolk och vad vi kan vänta oss i framtiden av holografen, som fortfarande omges av både mystik och ett visst mått av oförståelse, som allting nytt!

Ljusets dimensioner – framtidens visuella kommunikation

Av Mona Forsberg

Den tre månader långa holografiutställningen i Bath arrangerades av The Royal Photographic Society of Great Britain och avhölls i sammanslutningens byggnad "The Octagon" i den gamla romarstaden. "Light dimensions" som utställningen döpts till blev en mötesplats för forskare, tekniker, konstnärer och marknadsförare alla med ett brinnande intresse för allt som är förknippat med hologram. Uppmärksamma läsare har säkert noterat att vi i ingressen på första sidan använder den nya yrkesbeteckningen "holograf". Alltså en ny titulatur för telefonkatalogens yrkesregister. Mona Forsberg ger i den här publicerade artikeln sin syn på holografins nuvarande ställning och delar med sig av sin erfarenhet hur man kan utnyttja hologrammets förtjänster i olika sammanhang.

Professor Stephen Benton, USA, uppfinnare av vitljus transmissionshologrammet s. k. regnbågshologram där hela spektrat finns med och därför av många upplevs som färghologram. Stephen Benton är här fotograferad bakom sitt "Crystal Beginning", som fanns att beskåda på den stora utställningen i Bath.

Vi lever i en jäsande tid med de kanske märkligaste förändringar sedan begynnelsen av modern tid. Med rymdresor och mikrochips håller våra liv, förmågor, medvetanden och hela vårt levnadssätt på att förändras.

Det har sagts att 60-talet representerar "elektronikåldern". Vi har hårfint förflyttat oss från de senaste 20 årens era över till en ny era: "ljusåldern" eller "informationsåldern" som en del föredrar att kalla det. Det är redan accepterat att laser är redskapet för 2.000-talet: holografi är dess vision — ett nytt redskap i visuell kommunikation där datatekniken kompletteras med ljusets dimensioner, när vi just kliver in i nästa era: "informationsåldern."

Holografins barndom

Holografen som presenteras på Hologram Gallery/Museum, Stockholm och de tre andra hologrammuseerna (New York, Paris, Köln) samt på ett 15-tal små hologramutställningar runt om i världen, är väl inte vad våra barn kommer att minnas och känna till holografi för. Vad vi ser idag kommer att ändras och förändras, precis som fototekniken har gjort.

Vi har upplevt vad de första 150 åren av fototekniken har fört med sig till våra liv. Från de där första primitiva, men vackra våtplåtsbilderna, till foto för alla, film, TV, video, där var och vartannat hushåll nu har tillgång till en hemdator.

Vad vi nu möter runt om oss på hologramutställningar, mässor, hotellfoajéer, butiker m. m., är de första 20 åren av holografins existens. Vad kommer då inte de nästa 130 åren att föra med sig!

Historien upprepar sig

Historien upprepar sig alltid. På Gutenbergs tid trodde man att tryckpressarna skulle slå ut det skrivna ordet. På 1830-talet trodde många att fototekniken skulle göra bildkonstnärer överflödiga. Och i slutet av 60-talet drabbades holografen av samma misstänksamhet.

Idag skrivs det fler ord, görs fler målningar, mer konst och används fler medier än någonsin. Det tycks som en orubblig naturlag: alla medier bara ökar, och ökar för alltid!

De största motståndarna har funnits inom mediabranschen och det är därför ingen tillfällighet att de flesta hologram har producerats direkt åt användarna.

Asea, Alfa Laval, Sony Gylling, Esselte, Pharmacia m. fl. pionjärer producerade hologram av både levande ko och rumsinteriör. Orsaken till att dessa gömts eller glömts, var belysningsanordningen, som komplicerade och fördröjde användningen av hologrammen. Något som tyvärr fortfarande är den enda referensen t. ex. från massmedias sida, som nyligen skrev ner holografi "som en dyrbar teknik för mässor och utställningar". Vem pratar om gamla T-Fordars barnsjukdomar idag när bilen är var mans egendom? Vilket snart hologram är, till priser som kan jämföras med posters, litografier eller etablerad konst.

Oförstående mediamänniskor

"Framtidens teknik stampar än..." Kuriositeter som söker sina problem (laser och holografi)... Holografi som media är ploj... Det går ju inte att fotografera... Man kan ju lika bra ställa ut produkten istället, det ser ändå ut som den står där bakom glaset..." Ja, detta är bara några exempel på argument som kommer från bakåtsträvare och de oförstående.

Man kan stilla undra vad reklam överhuvudtaget är... ploj? Och hur kan det komma sig att så många dyra fotomontage görs om det är bättre att ställa ut produkten själv? Att hologrammet dessutom inte går att fotografera, sänker väl inte uppmärksamhetsvärdet... tvärtom!

Mediabranschen tycks ha låst sig i sitt "kontaktkostnadstänkande" och baserar alla mediaval på en faktisk siffra. Även om den inte längre är realistisk, så finns den uträknad, framtagen och analyserad i diverse hjälpmedel som står oss marknadsförare tillhanda.

"Den enda som inte tror på de statistiska uppgifterna är den som sammanställt dom", säger man ofta.

Etablerat media med många användare

Fortfarande, 10 år efter introduktionen, drar holografen till sig samma uppmärksamhet som vid debuten i Sverige. Premiären skedde 1974 vid frimärksutställningen "Stockholmia -74", då Postverket visade ett hologram av Erik XIV:s kröningskrona. Kön ringlade sig fram till den "Kungliga burens" där kungakronan trönade på en sammetskudde. Förvåningen blev stor då åskådarna via ett fönster på sidan av burens såg att kudden var tom!

Medlemsbeviset åt Olympiska Kommitteens sponsorföretag 1978, var den första serien i världen av 100 stycken, 20x25 cm, reflexionshologram, därmed en viktig milstolpe. På "Dental -79" visade Bragent en fritt svävande tandläkarborr och på "Kontor -79" använde Gumælius Trading två hologram av ett historiskt redskap: en fritt svävande syl. Travenol Laboratorier lät, genom sin byrå Lucid, göra ett hologram av en hand som kramade en vätskefylld droppåse. En rökfärgad plexiglasskiva med det infällda hologrammet gav en stark visuell effekt.

Reklam Team, agent för Lee-jeans, använde tre år i rad på modemässan bl. a., sitt hologram av en jeansklädd kvinnobak. SKF skickade ett 50 kg tungt kullager i form av ett hologram till en "tråkig" skärmutställning i Mexico. Glacebolaget använde hologram vid en produktlanseering och bidrog därmed till en ny milstolpe: den första serien av 1.000 stycken 20x25 cm, reflexionshologram i världen hade producerats.

Många industriföretag (även 2:a gångsköpare) som SKF, Cerlic, Alfa Laval, Kamy, Scandifält, Seco Tools, Saven, Denex m. fl. har använt hologrammen 30x40 cm eller 50x60 cm i flera år på mässor och utställningar. En del finns idag i företagets entréer eller permanenta utställningar, där de fortfarande väcker uppmärksamhet. Som exempelvis berömda "Maria Ericksson" infälld som hologram porträtt i ett uppförstorat id-kort i ID-Korts entré i Stockholm.

Skatter holograferade

Svensk Filmindustri valde att marknadsföra filmen "Jönsson-ligan" genom att exponera ett hologramporträtt i två månader på biografen Röda Kvarn i Stockholm på en av ligamedlemmarna (Gösta Ekman). ICL-Data tog fram ett porträtt

på en av värdinnorna på "Data -82" och exponerade det i en s. k. 3-D spegel stor som en dörr. Försäkringsbolaget Skandias vandringspokal i silver med många berömda tennismän "finns" nu på sex olika Skandiakontor. Den berömda "Allebergakragen" från 500-talet, normalt inlåst på Historiska Museet i Stockholm, är nu "tillbaka" till Falbygden, där museichefen säger att besökarna har svårt att förstå att det inte rör sig om en kopia. När Skövde kommun jubilerade i somras ville man visa "Timboholmskatten" från 500-talet för Skövde-borna, som nu kan se guldet som hittats där värt över 1 miljon kronor.

Kamera i guld

När Brandt Optik lät göra ett hologram av guld-Leican till Foto-Mässan i Älvsjö 1980, anade väl ingen att det skulle bli en "best-seller", över 100 ex. har sålts till privatpersoner, NK Bildgalleri, utländska hologramutställningar etc.

I samarbete med Nobelstiftelsen producerades den första serien i världen av 50x60 cm reflexionshologram. Kema Nobel hade redan använt sina hologram av pionjärerna Nobel och Carlsson 3 år i rad på Aktiespararnas Årskongress.

Kema Nobels informationschef Peter Edström, med mångårig erfarenhet av holografi som media, lämnar ett gott betyg genom den upprepade användningen. Volvo, som producerat sex hologram av ett vandringspris "The Golden Trophy", har funnit att konstverket i en ny dimension uppskattats av föregående års vinnare för bästa säljmarknad av Volvo reservdelar. T. o. m. i New York finns nu ett hologram av vandringspriset. Konsthologram i prisklass med litografier pryder inte bara privata hem, utan har också inköpts av många konstföreningar.

Här har artikelförfattarinnan fångat den i artikeln omnämnde Dr Boris Turukhano från Leningrad mellan Dr Dennis Gabor som uppfann holografitekniken 1948 och Dr Yuri Denisyuk som uppfann den teknik på 60-talet som gör det möjligt att rekonstruera (titta) på ett hologram i vanligt ljus.

Ryska hologram

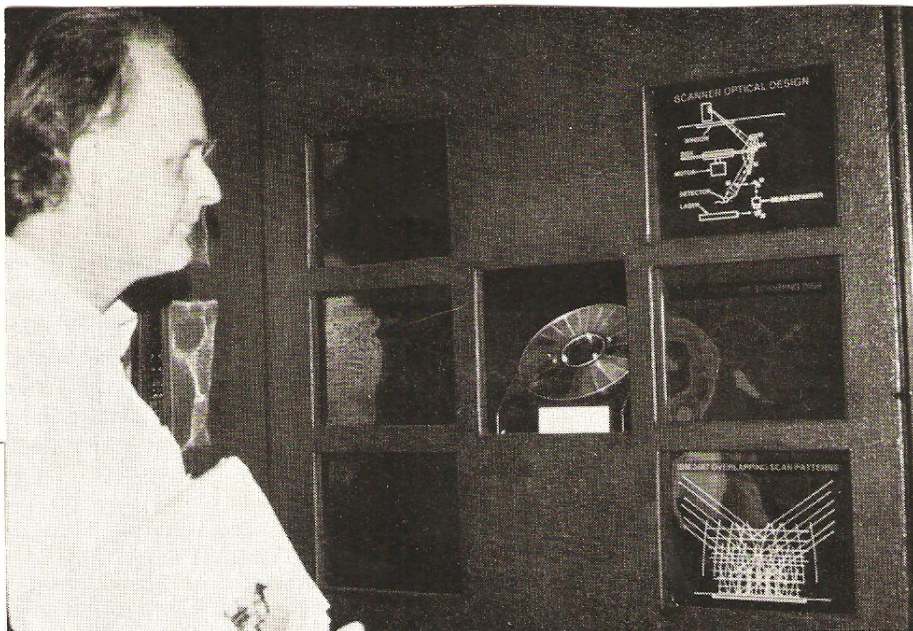
Den ryska vandringsutställningen som vi inbjöds till av ryssarna själva när den visades på Nationalmuseum i Köpenhamn, har vi stora chanser att få till Sverige. Men först ska den till Ungern och sedan tar förhandlingarna sin tid, som de alltid gör när det gäller östblocket.

Det förstår man speciellt efter mötet med några av de främsta forskarna, bl. a. Dr Boris Turukhano, Leningrad, som först efter flera timmars tolkhjälp fick lov att tala med oss på perfekt engelska. Ryktet om ryssarnas holografiteknik måste sägas vara tämligen väl tilltaget och jag vågar påstå att svenskarna fortfarande har ett bra försprång! Det var dock en imponerande samling hologram av museiföremål som visades vilket fick oss att glömma såväl kontrast som deformationer och ljussvaghet för en stund.

Framtiden är "ljus" . . .

Intresset för holografi från våra grannländer har vaknat. Efter introduktionen i Oslo i våras sjuder det av idéer och projekt. En liten hologramutställning finns snart på plats. Sponsorer finns för att avbilda Kong Olav i samband med Norges Fotografforbunds jubileum våren 1984. I Finland är tre hologramutställningar planerade bl. a. på Hippolyte Galleri, Helsingfors, även detta planerat till våren. I Köpenhamn kommer en hologramutställning att anordnas på varuhuset Magasin du Nord.

En vandringsutställning från Kanada har erbjudits och förhandlingar pågår för fullt med ambassadens kultursektion som står som ekonomisk garant.

Konstnären holografen Dieter Jung framför en av alla tekniska applikationerna på Bath-utställningen, IBM:s laser-scanner, som de flesta av oss "sett" här hemma vid utgångskassorna på varuhus och stormarknader, utan att veta om det. Nästa gång vi hör av Dieter Jung blir i samband med utställningen av hans konsthologram, som planeras tillsammans med Goethe-Istitutet i Stockholm.

Fler hologramkreatörer

Nu hoppas vi att reklambyråernas intresse accelererar, då inget media har en chans om kreatörerna uteblir. Holografins potential har ännu inte utnyttjats till fullo. En känd författare och tänkare lär ha sagt: "den som inte kan se framåt och inte kan se bakåt . . . den får se upp!"

Artikelförfattarinnan Mona Forsberg driver Hologram Gallery på Drottninggatan 100 i Stockholm dit man kan vända sig för holografikurser, visningar eller inköp av hologram. Ring tel. 08/10 54 65 för informationer och tider för öppethållande. □

